

rāts, a la manera com es fa avui a tota la banda de Tortosa-CastPna, amb tot mot en *-t* (fent-li el pl en *-ts*: *pōts* 'pots'); i com sigui que es tracta d'un mot usat més sovint en plural que en singular, d'aquí se n'extragués un singular analògic *raig*, transposat dialectalment com a *rai*, per analogia del *raig* provinent de RADIUM, que a Pall-Ribag és *rai* (de carro, de llum etc.).

Val a dir que tot això és complicat, i molt audaç, sobretot tenint en compte que *raig* ja es troba en el segle XIV, i en una font que duia la tremenda embranzida tradicional del *Consolat de Mar*. No és massa estrany, doncs, que Moll vagi pensar que el «continental ray 'almadia' va amb *ralladora*, bal *rayadora*, eina per ratllar» (formatge etc.), AORBB III, 52. Krüger li ho treu del cap (l. c.), i en aquesta volada del foc cap a les brases el segueix obedient AlCM, amb la fatal conseqüència de fer un capmàs, o bolic, o .. embolic, confonent el *raig* 'encavallada de troncs' amb *raig* de *rajar*: quina satisfacció de poder dur la contrària al DFA, que havia consagrat la distinció entre *rai* 'tramada' i *raig* 'fluència'. . d'acord amb tota doctrina de lingüística, de semàntica, d'etimologia i de la vida de la llengua! Però ¿què té a veure una tramada de troncs amb un raig d'aigua o de llum?

L'anomalia fonètica, en els representants certs o aparents de RATES, no es limita al català, i els romanistes estrangers tampoc s'han escarrassat gaire a resoldre-la (els uns fan el distret, els altres insinuen explicacions vagues o impossibles)

Perquè vet aquí els fets gallo romànics solidaris. En francoprovençal i ja d'antic, hi ha formes que semblen reproduir el problema. *Ray* apareix per al raig de fustes en quatre docs de Neuchâtel i de Montbéliard, del S. xv, un d'ells de la primera dècada, i de context colpidorament clar «Tous rays de boys, passans par desous les dit pont, doient aux seigneurs certains payaiges ...», i el context dels altres tres, tal com el llegim en el God VI, 633a, a penes és menys transparent.

Ja Ant Thomas (*Rom* xxxix, 111) ho va posar en relació amb el *rēyz* «radeaux» d'un venerable glossari hebreu-francès, estudiat en *Rom* xxxv, 447, i cf. Mosmiller, RDR I, 420 (Wartburg com si tal cosa . posa unes coses a RATES, unes altres a RADIUS i visca la ciència aquí mano jo) ¿Va amb això el fr ant *rē* 'munt de llenya per a foguera' («scheiterhaufen»), o ve de RATES com assegura Woerster (ZRPb I, 566)?, fa de mal dir caldrà un dialectòleg especialista que analitzi si en els mss disponibles és ja possible el pas de *ai* a *é* que en certes zones d'oïl s'enceta molt d'hora (de tota manera Bartsch hi oposa negativa o reserva en ZRPb II, 311-2)

D'altra banda tenim *razex* (-*ex* grafia de *-eus*) «radeaux» en un text lionès de c. 1300, estudiat per Nizier du Puitspelu (*Dict Étym Lyonnais*), amb una *-z* que de cap manera no pot correspondre a una *-r* intervocàlica llatina i així el bon lionès volia fer-ho venir de RASUS + *-ellus* (què *té* a veure un rai amb una tela rasa?) Horning, alarmat, corre a retreure li ho, i en l'embaràs proposa una rebuscada història de manlleus

vindria del fr *radeaux*, el qual és ben sabut que es manllava de l'oc. ant. *radel* (dim de *rat* RATES), però canviant la *-d* francesa per fer-ho semblar altre cop occità! Philippon, *Rom* XIII, 490, també es trencava el cap, en trobar el mot lionès en la seva col·lecció de documents francoprovençals, car ell mateix posa de relleu a la p. 564 del seu treball que l'evolució constant de la *-r* intervocàlica, és convertir-se en zero en tots els seus textos.

Ara bé això no és pas una forma exclusiva del lionès antic, car també hi ha ll. *razelles* en el savoia Bruchet (FEW x, 119b25), *raset* en un altre text del segle XVI del Delfinat (on no sabem si la *-t* és lectura correcta, o s'ha d'entendre com a zero fonètic < -L); *rasel* a Neuchâtel «bateau plat pour transporter les marchandises» en docs dels Ss. xv a XVIII, i avui *razé* en el patois des Terres-Froides + «radeau» (en canvi em fa por que Wartburg, en posar aquí *rosec* del parlar occità de Dia, B-Alpes, s'ha oblidat una mica massa de RÖSSEC). Altrament sobre el ll. delfinès *rasellus*, *razellus* en docs de 1309 i 1342, hom consultarà el *Glossaire Nautique* de Jal (s. v).

Amb això no acabem, car també tenim *rezellus* 'rai' i *rezelator* 'raier' en b ll piemontès (Serra, *Dacorom* v, 452). No sabem si el ll. RATTARIA que Aulus Gellius i Servius el Gramàtic donen com a equivalent de RATES 'rai' ens podria, si no treure del pas, almenys obrir un portell de llum. Podria jugar per aquí algun follet dissimilatori? Pas a **ratiadiu* > **radai(g)* > *raaig* > *raig*?

30 O ajudant-hi alguna metàtesi de *TI* amb *-DI*? O sumant-s'hi una haplogogia (*TI*-*DI* > *-DI*)? En una dissimilació hi fa realment pensar el fet que d'altra banda apareguin formes amb *l* < -L-. Dissimilació divergent?

35 Aquí ve tot el grup francoprovençal de tipus *rali*, *relèy*, *râli* «feu de joie», *rallier* «gros feu de cheminée bien rayonnant» (FEW, 119b7-14) que ja apareix com *ralerius* en un text de 1393 (*Du C*), dels voltants de Saint-Étienne (Loire) o sigui en el Forés frprov. (cf. Jud, *VRom* II, 12), i vora el qual hi ha alguna forma sense sufix *ral* «feu de joie» en un parell de parlars de l'Alta Bretanya i no perdem de vista que en el bretó de Vannes es manté fins avui *radel* 'rai' probable manlleu del romànic, no sabem amb quina antiguitat; i d'altra banda hi ha *radalh* «feu de joie» en dos documents roergassos del S. xv etc. (REW, 119b14)

En fi tornem a acostar-nos bé al nostre *raig* amb l'oc ant *rai* que el PSW entén com «bûcher» en dos passatges de la *Cansó de la Crozada*, i oc mod *rai* «troupeau, multitude» (Spitzer, *LexikK*, 109), tenint en compte que un RAMAT és comparable a 'una munició de troncs', pels fets i per l'etimologia.

Hi hauria una contaminació? Em costa de convenir-me que RADIUS tingui prou títols semàntics per ingerir-s'hi. Sí que n'hi tindria el greco-llatí *σχεδία* que justament figura en les glosses greco-llatines, i en els autors clàssics grecs, com a traducció de *ratis* 'rai, tramada de troncs'. Però perquè això ens pogués convenir caldria que fos un *SCHIEDIU masculí o neutre, i no pas aqueix femení.